

Пекач Катерина Афанасіївна – заступник директора з навчально-виховної роботи Кловського ліцею №77 (м. Київ, Україна). E-mail: pekach_ka@ukr.net

Pekach Catherine Afanasevna – deputy director for educational work Klovsky Lyceum №77 (Kiev, Ukraine.). E-mail: pekach_ka@ukr.net

УДК 371.13:5(07)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ КОНЦЕПТ ВИЗНАЧЕННЯ АКСІОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЛЬЩІ

М. А. Раковська

Опираючись на критерії розвитку аксіологічного потенціалу вчителя іноземної мови, у статті концептуалізовано систему емпіричних методів, за допомогою яких процес визначення відповідних рівнів аксіологічного потенціалу майбутнього вчителя іноземної мови у Польщі набуде ознак аргументованості і фактичності. Зазначено, що методи (і класичні – адаптовані польськими дослідниками, і авторські), дозволять також оцінити показники критеріїв розвитку аксіологічного потенціалу майбутнього вчителя іноземної мови у Польщі, що визначені нами у попередніх роботах. Комплексно, у дуалістичному вимірі розглянуто питання вибору і примінення методів для перевірки встановлених рівнів розвитку аксіологічного потенціалу майбутнього вчителя іноземної мови. Відмічено те, що, з одного боку, необхідно впроваджувати традиційні методиками, що пройшли багаторазову апробацію, а з іншого – необхідно навчити дослідника створювати і використовувати авторські методиками. Наголошено про потребу створення «методичного кейсу», який міг би раціонально використовуватись для вирішення низки дослідницьких завдань.

Ключові слова: вчитель, аксіологічний потенціал, метод, методика, діагностика.

Постановка проблеми. Питання правильного вирішення способів отримання достовірних даних є одним із найголовніших при

розв'язуванні емпіричних завдань. Оскільки педагогічна аксіологія є новим напрямом у системі гуманітарних наук, то значення добору точного і перевіреного інструментарію для встановлення валідності отриманих для її розвитку результатів набуває сьогодні особливої актуальності і ваги. Ефективність роботи багатьох наукових студій щодо домінування аксіологічної компоненти у структурі особистості (Г. Олпорт, А. Маслоу, К. Денек, Б. Сліверський) стала можливою завдяки оптимальному підбору відповідних методів, які, своєю чергою, об'єднували у авторські методиками. Як правило, цей процес відбувався на основі ретельно відібраних критеріїв окремо для кожної наукової розвідки, а в умовах системного вивчення досліджуваного явища – відбувалося і конструювання їх у методологічний концепт. Саме методологія як «...вчення про структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності»[1, с. 316] повинна слугувати не тільки засобом для фокусування на тих чи інших методах, а й здійснювати їх алгоритмізацію, враховуючи неповторність змістової природи кожного експерименту, допомагаючи при цьому чітко окреслити напрями, зафіксувати об'єкт та предмет, перевірити практичність цілей та завдань.

Мета дослідження полягала у об'єднанні низки загальнонавчаних та інноваційних методів, що застосовуються для діагностики аксіологічного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у Польщі у окремий авторський концепт, що слугував би підтвердженням попередньо видокремлених критеріїв та показників.

Методологія дослідження. Для визначення рівнів розвитку системи цінностей особистості, що складають її аксіологічний потенціал, вчені різних держав використовують як фундаментальні, загальнонавчани і традиційні у цій царині методи, так і доповнюють методичну систему авторськими методиками, що здатні в конкретних випадках оптимізувати результат по відношенню до поставлених дослідником цілей. Відомі підходи можуть мати різні інтерпретації, але практично для всіх подібних досліджень застосовуються універсальні алгоритми (апробовані методиками). До прикладу, цікавим для нас видається умовний поділ методик діагностики ціннісно-сміслові сфери особистості на низку «гнучких» паттернів, що в залежності від мети дослідження могли бути ситуативно об'єднані у так звані «методичний кейс» який, за нашим припущенням і рекомендацією нижченазваних вчених, раціонально використовувався б для вирішення таких дослідницьких завдань, як от:

- діагностика ціннісного потенціалу особистості, за умов домінування однієї ціннісної орієнтації, мотиваційного спрямування, або ж особистісної цілі. У цьому випадку, доцільним є, за твердженням окремих авторів [3, с. 96], примінення методики Едвардса, або тестів Оллпорта-Вернона-Ліндсея;

- дослідження ієрархічної структури ціннісних орієнтацій особистості. При цьому вказані автори рекомендують застосовувати традиційні для світової практики тести: Рокича, Інглхарта, Шварца, Шредера;

- вивчення крос-культурного «поля» ціннісних орієнтацій особистості. За таких умов найбільш доцільними для впровадження є методи К. Клахона, Ф. Клахона і Ф. Стродтбека, Г. Ховстеда, С. Морріса, опитувальник Л. Гордона, що складають, на думку вищезазначених авторів, деякий комплекс;

- дослідження окремо взятої системи особистісних смислів і когнітивно-ціннісного стилю особистості. Як засоби виміру тут можуть бути використані проєктивні (Л. Франк) методики, при застосуванні яких може виникати велика кількість концептуальних асоціативних рядів. Це методики Кантріла, Оллпорта-Гілеспі (що є універсальними при здійсненні досліджень польськими вченими), а також рекомендована нами методика «аксіометрії» А. П. Вардомацького;

- вивчення процесів, що пов'язані із гносеологією особистісного розвитку та визначенням рівнів сформованості ціннісно-сміслової сфери особистості. Діагностичним інструментарієм у цьому випадку слугуватимуть тести САТ та УСК;

- визначення життєвих цілей, усвідомлення смислу життя та смисложиттєвих орієнтацій. Для цього можуть бути вжиті методики, які спрямовувались на початковому етапі лише для досягнення вузькопрофільних дослідницьких завдань у психіатрії (PIL – для підтвердження «ноогенної гіпотези»), а пізніше використовувались для підтвердження наявності смислу життя (PIL, СЖО, МПС);

- вивчення особливостей процесу функціонування та видозміни системи особистісних конструктів, які людина у вигляді ціннісних орієнтирів вибудовує для ефективнішого досягнення життєвих цілей. Дослідження побудови і змін особистісних конструктів здійснюються за допомогою методу Дж. Келлі – ТРГ (техніка репертуарних ґраток).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід наголосити на тому, що польські науковці – дослідники структури аксіологічного потенціалу вчителя (іноземної мови) досить активно взаємодіють із

визнаними світовими класиками у цій царині. Серед останніх досліджень і публікацій чільне місце займають наукові студії П. Бжозовського, Ф. Гручі, М. Котарби-Канчуговської, Я. Клочковського, Я. Тіхнера, Я. Цецюха, М. Червінської-Ясевіч та ін. Вказані вчені на теренах Польщі здійснили апробацію методик, що належать до відомого світового інструментарію у царині діагностики ціннісно-сміслової сфери, а відтак – аксіологічного потенціалу особистості.

Цікавими для нашого дослідження виявились також методи моделювання ціннісних конструктів у структурі особистості (в т. ч. учителя іноземної мови). Це моделі таких знаних науковців, як от: Бар-Он, Даніел Големан; Джек Маер і Петер Селовеї; МакКрає і Коста та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опис критеріїв розвитку аксіологічного потенціалу вчителя іноземної мови у Польщі у попередніх працях дозволить нам концептуалізувати систему емпіричних методів (у тому числі і вищевказаних), за допомогою яких процес визначення відповідних рівнів набуде ознак аргументованості і фактичності. Такі методи (і класичні – адаптовані польськими дослідниками, і авторські) дозволять також оцінити показники критеріїв розвитку аксіологічного потенціалу вчителя іноземної мови у Польщі, що визначені нами у попередніх роботах. Доцільно, на наш погляд, комплексно, принаймні у дуалістичному вимірі розглядати питання вибору і примінення методів для перевірки встановлених рівнів розвитку аксіологічного потенціалу вчителя іноземної мови. З одного боку, необхідно впроваджувати традиційні методики, що пройшли багаторазову апробацію, а з іншого – необхідно навчити дослідника створювати і використовувати авторські методики.

Для реалізації першого варіанту авторів дослідження не потрібно занурюватись в деталі і зміст обраної методики, а необхідно лише правильно і ретельно дотримуватись інструкції щодо проведення необхідного комплексу дій і вірних розрахунків. Так, наприклад, застосовуючи методику «Ціннісні орієнтації» М. Рокича для визначення показників особистісного критерію у частині сформованості ціннісно-сміслової сфери вчителя іноземних мов (системи ціннісних та смисложиттєвих орієнтацій), що складає ієрархічну цілісність системи цінностей особистості, польські дослідники, як правило, використовують адаптований її варіант П. Бжозовським (1982). Результатом досліджень П. Бжозовського за методикою Рокича є

існування дворівневої ієрархії цінностей і їх універсальності. Автором зроблено також важливий, на наш погляд, висновок про те, що двохкатегоріальна ціннісна ієрархія заперечує теорію Тішнера (Tischner), згідно з якою існує чотири фундаментальні категорії цінностей: Гедоністичні, Вітальні, Духовні і Святі. Разом з тим ця теорія (Рокича) розділяє цінності Духовні (Платонічна тріада), оскільки Краса (цінності Естетичні) віднесені до класифікації цінностей Нижчих, що є близькими до цінностей Гедоністичних – згідно з приємним, що походить від Краси. Емпіричний аналіз, здійснений П. Бжозовським хоч і суб'єктивно, дозволяє стверджувати також (цей аспект, як і вищевказані, є, згідно з нашими даними, недостатньо дослідженим українськими вченими-педагогами), що не Святі цінності, а цінності Правди є найбільш оцінені у групі цінностей Вищих. Щоправда, вчений відмічає, що для більш точного трактування необхідно і в подальшому здійснювати дослідження дворівневої ціннісної ієрархії, аж до питання: «Скільки рівнів цінностей взагалі існує і які їх рівні характеризують популярність глобальну?» [5, с. 266-273]. Ще один цікавий для порівняння експеримент, метою якого було дослідження ієрархії цінностей особистості за допомогою опитувальника Рокича (RVS), здійснила Червінська-Ясевіч (Czerwińska-Jasiewicz (2005). Респонденти віком 17-18 років, просто обираючи серед термінальних цінностей, на найвищий щабель поставили такі з них, як от: *сімейна безпека, свобода, мудрість, справжнє кохання, щастя*. На найнижчому щаблі у ієрархії цінностей, визначених представниками цієї групи опинилися цінності, як от: світ мистецтва, суспільне визнання, життя сповнене вражень, порятунок, рівність, державна безпека. У когорті інструментальних цінностей серед найважливіших було названо наступні: ті, хто кохають, чесні, відповідальні, помічники, інтелектуали, амбітні, незалежні, погожі. Найменш оціненими цінностями виявилися такі, як от: слухняні, охайні і здібні [6, с.126]. Ці приклади застосування методу М. Рокича польськими вченими дозволяють констатувати про наявність більш широкого дослідницького поля для визначення ієрархії цінностей вчителів іноземної мови у порівнянні з дослідженнями, цілі яких є надто конкретизованими, надто «звуженими». За таких умов можемо стверджувати про «пряме», «механічне» застосування методики Мільтона Рокича (Червінська-Ясевіч). Винятком може бути хіба що дослідження ціннісних уподобань учителів, здійснене групою науковців з України, Польщі, Росії та Італійської Республіки [4, с. 27-36].

Обмежений об'єм публікації не дозволить нам детально описати алгоритм примінення польськими науковцями усіх приведених у таблиці методик, тому зупинимось на найбільш вагомим для нашої наукової праці. Осягнути межі розвитку аксіологічного потенціалу особистості вчителя іноземної мови практично неможливо без урахування досвіду наукових розвідок у цій царині (місця цінностей у структурі особистісного розвитку) польських учених, які активно використовують для діагностики метод Ш. Шварца та його послідовників (Schwartz, 1992, 1997, Schwartz, Bardi, 2001). Зокрема, Ян Цецюх (Jan Cieciuch) у своєму фундаментальному доробку «Формування системи цінностей з дитинства до ранньої дорослості» (Kształtowanie się systemu wartości od dzieciństwa do wczesnej dorosłości) застосовує разом із іншими науковцями (Cieciuch, Davidov, Schwartz (2012) вже модифікований її варіант для розв'язання проблеми, що відома в науковій літературі як «проблема з рівною важливістю (рівною вагою) виміру цінності з каталогу 10 цінностей у межах ESS» (Davidov, 2008) [6, с.103]. Детально цей доказовий алгоритм представлений у монографії польського автора у розділі «Badania porzeczne». Зокрема, Цецюх та ін.(2012) [7, 8] вказують, що всі цінності набули (за нового підходу) конфігураційної рівнозначності виміру, всієї повної або часткової метричності рівнозначного виміру, а наступні цінності так само повної або часткової «шкалярності» рівноважності виміру: *доброчинність-дбайливість; суспільний універсалізм – універсалізм екологічний; універсалізм – толерантність, гедонізм, влада над людьми, влада над засобами, особиста безпека, суспільна безпека і керування собою у процесі мислення*.

Також у контексті нашого дослідження важливо підкреслити думку авторського колективу під керівництвом Цецюха про те, що і класичні дослідження (Szuman, Pieter, Wierzyński, 1933) і дослідження сучасників (Cieciuch, 2007, 2010c; Czerwińska-Jasiewicz 2005; Gurycka, 1991; Olszak-Krzyżanowska, 1992) досить вдало «вписуються» у теорію розвитку. Однак до цього часу бракувало теорії цінностей, у межах якої можна було б інтерпретувати теорію розвитку через отримані результати. У наслідок аналізу стає зрозумілим, що подібні дослідження часто обмежувалися лише описовістю і показом різниць між ціннісними перевагами різних вікових груп. Втілення роздумів над розвитком системи цінностей у концепції Шварца створює шанси для подолання цих обмежень [6, с.127].

Наша наукова праця також тісно пов'язана із питанням практичного застосування вчителем іноземної мови не тільки низки професійних умінь, навичок, а й відповідних компетентностей. Їх рівень (відповідно до робочої гіпотези, що базована на емпіричних даних польських дослідників) у структурі професійної готовності вчителя іноземних мов буде настільки високим, наскільки високим є рівень інтеріоризації представлених у таблиці [6, с.129-130] типів цінностей. Серед перерахованих типів цінностей особливо виділяємо перших два: цінності навчальної діяльності та похідні від них – цінності спілкування (інформаційно-комунікаційні). Саме від їх рівня значною мірою залежить рівень компетентностей (хоч польськими дослідниками у цьому значенні вживається термін «компетенції»), що визначають готовність вчителя іноземних мов до професійної діяльності. При цьому ми, як і корифеї польської педагогічної аксіології (К. Денек, К. Ольбрихт) зазначаємо, що роль власне умінь при формуванні творчих здібностей і способів діяльності вчителя іноземних мов була і є провідною.

Прийнятною для нашого дослідження у такому баченні є думка відомого вченого В. Сластьоніна [2, с. 576], який розмежовує два типи цінностей:

а) цінності-цілі, що відіграють роль домінуючої аксіологічної функції в системі інших педагогічних цінностей і є основою розвитку особистості і вчителя і учнів;

б) цінності-засоби, що «...формується в результаті оволодіння теорією, методологією і педагогічними технологіями, що складає основу професійної освіти педагога» [2, с.106].

Відтак, схарактеризуємо дві групи методів, що призводять до формування у процесі інтеріоризації навчальних цінностей-засобів, найважливіших для вчителя іноземної мови професійних цінностей-умінь: методи дискурсу і комунікаційного підходу та граматично-перекладацькі методи.

Як зазначає польський дослідник іноземної філології Марцін Вончек (Marcin ŁACZEK) [9], своєрідними чемпіонами комунікаційного підходу можна вважати Ч. Кендіна та Х. Відоусона (Ch.N. Candlin (1976) і H.G. Widdowson (1978, 1979). Комунікаційний підхід, на думку автора, складається з комплексу методик, як от: теорія компетенції Н. Хомського (N. Chomsky'ego (1965) або ж теорія мови як комунікації Д. Хімеца (D.H. Hymes (1964a, 1964b, 1972). Автор підкреслює, що всі ці методики знайшли відображення в діях Комітету

Міністрів Ради Європи та Парламентського Зібрання Ради Європи, – органах, що випрацювали єдині рівні володіння мовою згідно до вимог Європейської Системи Опису Мовного Навчання (2001). Дискурсивним вважається метод, що постає як «концепція глоттодидактична», опрацьована у Польщі в останньому десятилітті минулого століття Ф. Гручою (F. Gruczę (1995). Її головною ціллю є використання вербальної комунікації при навчанні іноземної мови для формування дискурсивних умінь, які, як зауважує Й. Стичинський (J. C. Styszyński (1999: 108), складають «окрім розмовних вмінь також ознайомлення з лексикою і граматиною даної мови з допомогою виразів прагматичних і інтерактивних». Метод дискурсивний побудований на селекції і градації мовного матеріалу, який Груча (F. Grucza (1995) назвав програмуванням мовного матеріалу через структурні мовні виміри. Властивістю такої методики також є детальний підхід до аналізу учнівських помилок, а також використання рідної мови при дидактиці мови іноземної шляхом контрактивного і компоративного компонування. Лекція, що базується на використанні дискурсивного методу складається з чотирьох циклів: 1) презентація нового мовного матеріалу; 2) автоматизація; 3) контекстуалізація; 4) тестування.

Грамматично-перекладацький метод, відомий як «пруський», був започаткований вченими Й. Сейденштукером, К. Пльотцем та Й. Мейдінгером (J. Seidenstücker, K. Plötz i J. Meidinger). Цей метод має не менш, ніж сторічну історію активного застосування (40-і роки XIX ст.-40-і роки XX ст.). Цілями «пруського» методу були розвиток читання і письма, оминаючи мовлення та слухання. Типове заняття з використанням вказаного методу полягало лише в перекладі з іноземної мови на рідну і навпаки. Використання словесного запасу при цьому обмежувалось розглядом під кутом граматики тексту, що перекладався і виглядав, як пишуть М. Цельце-Мурсія і Е. Ольштен (M. Celce-Murcia i E. Olshtain (2007: 61), як «деконтекстуалізовані і непов'язані між собою думки», хоч, правда, майже відразу визнають, що «граматика потребує словникового запасу для вираження значень, а словниковому запасу потрібна граMATика з поглядів структурних» [9, с. 59-61]. Зіставлення цих методів, на нашу думку, дозволить вчителю виробити і власний варіант методики вивчення іноземної мови, застосувавши креативний підхід, базований на досвіді та інтуїції.

Висновок. Підсумовуючи вищезазначене, вказуємо, що аналіз застосування методів діагностики аксіологічного потенціалу

особистості вчителя іноземної мови у Польщі дозволяє зробити кілька важливих умозаключень, а саме:

а) виокремлення методик діагностики аксіологічного потенціалу вчителя іноземних мов і їх застосування сприятиме значному підвищенню рівня його готовності до професійної діяльності, що на думку вищезазначених вчених, залежить від рівня «ціннісного ресурсу»;

б) дослідження, що раніше часто обмежувались лише описовістю і показом різниць між ціннісними перевагами різних вікових груп, при застосуванні концептуально визначених діагностичних методик матимуть прикладне значення і зможуть бути більш раціонально практично використані при проектуванні процесу підготовки вчителя іноземних мов;

в) визначивши рівень розвитку аксіологічного потенціалу вчителя іноземних мов за допомогою означених методик, наставник зможе оцінити перспективу його творчого розвитку і докласти для цього відповідні зусилля. У самого ж вчителя-початківця після науково обґрунтованого висновку про наявність певного рівня розвитку аксіологічного потенціалу з'явиться прагнення (здатність) самостійно приймати рішення, можливість підвищити мотивацію, оптимізувати або скоригувати процеси подальшого набуття професійних компетентностей та бажання навчатися упродовж всього життя, а відтак і устремління до найвищого рівня потреб – самоактуалізації ;

г) вміло використовуючи методики діагностики ціннісно-сміслові сфери з метою визначення ціннісної ієрархії та пріоритетів своїх учнів, учитель іноземних мов має змогу значно підвищити власну роль як провідника соціально значущих ідей, наставника, лідера-організатора, фахівця-предметника. У процесі цієї роботи він також вдосконалюватиме дидактичні та прогностично-конструкторські функції, дослідницькі вміння, виробивши власний креативний підхід до їх реалізації.

Література

1. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. - К.: Педагогічна думка, 2001.- С. 316.
2. Сластенин В. А. Педагогика: учебник для студ. высш. учеб. заведений/В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Сластенина. - 8-е изд., стер. - М.: Издательский центр «Академия», 2008. - 576 с.

3. Яницький М. С. Діагностика рівня розвитку ціннісно-сміслові сфери особистості : навчальний посібник / М. С. Яницький, А. В. Серий, Ю. В. Пелех.- Рівне: МЕРУ, 2001.-192 с., С.96.
4. Яницький М. С. Социокультурные детерминанты становления системы ценностей учителей/М. С. Яницький, О. А. Браун, Ю. В. Пелех, З. Фрончек, М. Саласса // Сибирский педагогический журнал, Новосибирск: ФГБОУ ВПО «НГПУ».- №6.-2014.-С. 27-36
5. Brzozowski P. Uniwersalna hierarchia wartości – fakt czy fikcja?/ Piotr Brzozowski// Przegląd psychologiczny. -2005. –Т. 48.- №3. – S. 266-273.
6. Ciecuch J. Kształtowanie się systemu wartości od dzieciństwa do wczesnej dorosłości/ Jan Ciecuch/ Monografia, Wyd.: Liberi Libri.-2013.- S.126
7. Ciecuch, J., Davidov, E. (2012). A comparison of the invariance properties of the PVQ-40 and the PVQ-21 to measure human values across German and Polish samples. Survey Research Methods, 6(1), 37–48.
8. Ciecuch, J., Schwartz, S. H. (2012). The number of distinct basic values and their structure assessed by PVQ-40. Journal of Personality Assessment, 94(3), 321–328.
9. Łączek M. Efektywność kreatywnych metod w rozwijaniu kompetencji językowych studentów w zakresie języka angielskiego/Marcin Łączek/ Lingwistyka Stosowana.-№12:2015. – S. 59-61

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЙ КОНЦЕПТ ОПРЕДЕЛЕНИЯ АКСИОЛОГИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ПОЛЬШЕ

**М. А.
Раковская**

В соответствии с критериями развития аксиологического потенциала учителя иностранного языка в статье концептуализирована система эмпирических методов, с помощью которых процесс определения соответствующих уровней аксиологического потенциала будущего учителя иностранных языков в Польше будет более аргументированным и фактическим. Указано, что методы (и классические – адаптированные польскими исследователями, и авторские), позволяют также оценить показатели критериев развития аксиологического потенциала будущего учителя иностранного языка в Польше, которые были определены нами в предыдущих работах. Комплексно, в дуалистическом измерении рассмотрен вопрос выбора и применения методов проверки установленных уровней развития аксиологического потенциала будущего учителя иностранного языка. Отмечено то, что, с одной стороны, необходимо внедрять традиционные методики, а с другой – необходимо научить исследователя создавать и использовать авторские методики. Сделан акцент на потребности создания «методического кейса», с помощью рационального использования которого можно было бы решать много исследовательских проблем.

Ключевые слова: учитель, аксиологический потенциал, метод, методика, диагностика.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL CONCEPT OF DEFINITION OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' AXIOLOGICAL POTENTIAL IN POLAND

M. A. Rakovskaya

In accordance with the criteria of foreign language teachers' axiological potential development, the system of empirical methods, by which the process of determining appropriate levels of future foreign language teachers' axiological potential in Poland will be more reasoned and factual has been conceptualized in the article. The methods (the classical - adapted by Polish researchers and authors' ones), identified in our previous works, also allow to evaluate the criteria of indicators of future foreign language teacher's axiological potential in Poland. The question of a choice and an application of the established test level of future foreign language teacher's axiological potential has been considered comprehensively, in the dualistic dimension. The author indicates, that on the one hand, you need to implement traditional techniques, and on the other - it is necessary to teach the researchers to create and use own methods. The attention has been given to the necessity of "teaching methods case study" creation, with the help of which one could solve many research problems.

Keywords: teacher, axiological potential, method, methodology, diagnostic.

Раковська Марія Андріївна – старший викладач кафедри іноземних мов Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв, Україна). E-mail: maria.rakovskaya@gmail.com

Rakovska Mariya Andriyivna – senior lecturer of Foreign Languages Department of Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynsky. E-mail: maria.rakovskaya@gmail.com

УДК 378.1:37.017

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В ПОЛІЕТНІЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

С.Ф. Рашидов

Стаття присвячена аналізу поняття «патріотизм» і деяким теоретичним та методологічним аспектам виховання патріотизму в поліетнічному суспільстві.

Ключові слова: виховання, громадянський патріотизм, ідентифікація, патріотизм, поліетнічне суспільство.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Негативні тенденції сучасної України, її соціально-економічної та політичної систем супроводжуються деструктивними змінами в духовній сфері суспільства та свідомості її громадян: широке поширення одержали байдужість, егоїзм, індивідуалізм, цинізм, агресія, неповажне відношення до держави й соціальних інститутів. Різко знизився виховний вплив на студентську молодь культури, освіти та громадських організацій як найважливіших факторів формування патріотизму. Негативну роль відіграє на молодь кіберпростір, у тому числі щодо таких понять, як «патріотизм», «громадянськість», «любов до Батьківщини». Разом з тим, термінологічна плутанина в науково-публіцистичній літературі й у державних документах вносять утруднення в роботу педагогів-практиків з формування патріотизму як цінності громадянського суспільства.

Виховання патріотизму покликано дати новий імпульс ефективному функціонуванню інститутів громадянського суспільства. Тому подальша розробка теоретичних основ і методологічних підходів до організації патріотичного виховання молоді в поліетнічному суспільстві є актуальним завданням сьогодення.

Аналіз досліджень та публікацій. Виховання патріотичних почуттів громадян завжди стояло в центрі уваги вчених продовж усієї історії розвитку людства. І хоча саме поняття «патріотизм» виникло значно пізніше, з початком формування нових буржуазних державних утворень, стародавні філософи, замислюючись над людським життям, над людською суттю, побудовою держави, так чи інакше піднімали